

BRANJE JE NAUČENA SPRETNOST- prispevek za prilogo Živa - junij 2018 (Dolenjski list)

Pri svojem delu se srečujem z otroki, ki imajo z branjem težavo. V zadnjih tednih me je obiskalo že veliko otrok, ki so še v procesu opismenjevanja, torej zaključujejo prvi ali drugi razred. Bližajo pa se tudi počitnice in seveda nekateri starši sprašujejo, ali naj z vadbo branja med počitnicami nadaljujejo ali lahko prekinejo. Pa pomislimo, kako bi bilo, če bi se otrok ravno začel učiti voziti kolo, potem pa bi za dva meseca prenehal z dejavnostjo, ki je še niti ni usvojil. Lahko predvidevamo, da bi bil ob ponovnem začetku dejavnosti na slabši poziciji kot takrat, ko je z njo prenehal.

Branje in pisanje sta pridobljeni spretnosti ali veščini, ki se razvijata z vsakodnevno vadbo ali če to poimenujem v športnem žargonu, s »treningi«. Primerjava s športno dejavnostjo je primerna za pojasnitev otroku, da je potrebno za doseg cilja vložiti določen napor, sploh če gre za otroka, ki se rad ukvarja s športom.

Nekateri otroci osvojijo spretnosti branja in pisanja brez posebnega napora, nekateri pa imajo s tem manjše ali večje težave. To pomeni, da osvajanje teh spretnosti ne poteka tekoče, otrok in z njim njegovi starši vložijo v ta proces veliko truda, uspeh pa kljub temu ne pride hitro. Otroci so običajno manj motivirani za branje in bi se radi izognili dejavnosti, pri kateri niso uspešni. Zato je za starše dostikrat poseben izziv, kako motivirati otroka za dejavnost, ki mu ni v veselje.

Branje je veščina, ki poteka na dveh ravneh. Prva raven je tehnične narave in pomeni sposobnost dekodiranja grafičnih znakov oziroma črk, druga raven pa je pomenska ali razumska plat branja. Do druge ravni lahko pride, ko je usvojena prva raven. Ali drugače, otrok ne more vedeti kaj bere, dokler se še ukvarja s tehniko branja. Zato želimo, da je branje vezano in čim bolj tekoče, saj je takrat lažje izluščiti pomen besede, povedi, sestavka, kar je seveda za šolsko delo zelo pomembno. Ko otrok zmore prebrati pisno navodilo in ravnati v skladu z njim, je pri delu že lahko samostojen. Zato je dober bralec v šoli lahko hitrejši in uspešnejši. Otroku, ki tehnike branja še ni usvojil, se zaradi tega lahko počuti slabo, doživlja občutke manjvrednosti in neuspešnosti.

Kako lahko izboljšamo otrokove bralne zmožnosti?

Da bodo otrokove bralne zmožnosti boljše, lahko pripomoremo starši na različne načine. Zagotovo pozitivno vpliva spodbudno domače okolje, kjer sta branje in knjiga vrednoti, člani družine pa otroku zgled glede branja. K ljubezni do knjige in branja lahko pripomore poslušanje pravljic, obiskovanje knjižnice, doma vedno dostopne knjige, slikanice, revije za otroke. Berimo otroku, saj s tem vplivamo na celostni razvoj njegove osebnosti, tudi na njegovo čustveno doživljanje sveta okoli nas. Pomembno je, da otroka popeljemo v svet branja na pravi način. Otroku lahko beremo tudi, če se nam za to zdi že »prestar«, saj s tem pokažemo razumevanje in sprejemanje njega in njegovih težav. V prehodnem obdobju do samostojnega branja lahko beremo skupaj z njim. Lahko je to izmenično branje po straneh oziroma odstavkih ali pa branje v treh stopnjah. Prvič sami preberemo besedilo v celoti, otrok mu le sledi, drugič se vključi v branje otrok, ki prebere krajše in enostavnejše besede, tretjič pa bere v celoti otrok. Bolj ko bo otrok pridobil občutek, da je branje zanimivo, veselo in da lahko z branjem pridobimo mnoge pomembne informacije ter spoznamo zanimive zgodbe, lažje bo.

Za večjo motivacijo otroka je pomembna izbira »bralnih gradiv«. Ko je otrok še povsem na začetku svoje bralne poti, začnemo s kratkimi dvozložnimi besedami, ki

jih ločimo na zloge. Te lahko pobarvamo z različnimi barvami (VO-DA, RI-BA...). Ko zmore prebrati dvozložne besede, preidemo na trozložne (lažje je brati besede, kjer se izmenjujeta samoglasnik in soglasnik, npr. PO-SO-DA). Poiščimo ali napišimo tudi stavke, ki vsebujejo take besede. Ko otrok uspešno prebere lažje besede in besedila, lahko preidemo za zahtevnejše besedilo. Pomembno je, da otrok doživi občutek uspešnosti. Motivacijsko na otroka delujejo tudi slikopisi, kjer lahko sam najprej prebere le sličice, mi pa besedilo, pri ponovnem branju pa sam prebere vse. Dobro je tudi, če si otrok sam izbira knjižice za branje, takšne, ki so njemu všeč. Za otroke, ki jim branje ne gre, so primerne tudi slikanice, ki so sicer namenjene predšolskim otrokom, besedila z velikimi tiskanimi črkami, s povečanim tiskom, s tiskom na barvnem ozadju. Pogosto imajo otroci radi tudi stripe, nekatere pa morda motivirajo kuharski recepti.

Navaditi se na rednost

Za razvijanje bralne spretnosti je velikega pomena rednost, saj veščine ne uspemo avtomatizirati, če ne vadimo vsak dan. Pri učenju vsake veščine ali spretnosti je tako, da jo moramo vaditi in vaditi, da jo končno osvojimo. Tudi pri branju le občasni »trening« ne prinese željenega uspeha. Koliko bo otrok dnevno prebral pa je odvisno tudi od njegove zbranosti, trenutnega počutja in razpoloženja. Torej lahko čas branja temu prilagodimo (od le nekaj minut do največ 10 minut glasnega branja). Starši oziroma odrasla oseba spremlja otroka pri vadbi branja, zato je potrebno, da si starši vzamemo čas, najbolje vsak dan ob istem času. S takšnim načinom dela bomo otroka najbolj motivirali, saj bo ob naši vztrajnosti kmalu spoznal, da smo odločni in da mislimo resno. Spoznal pa bo tudi, da mu redna vadba ne vzame veliko časa in hkrati opazil, da pri branju napreduje, kar ga bo razveselilo in spodbudilo za naprej. V tednu pa naj bo vendarle en dan prost in ga namenimo druženju, drugim opravilom, ostalim spretnostim...

Vsekakor med počitnicami vadbe branja ne moremo povsem opustiti, če branje še ni avtomatizirano, sicer bomo čas razvijanja spretnosti še podaljšali. Sama svetujem staršem, naj si določijo tedne, ko bodo počitnice res v celoti počitnice in tedne, ko bodo potekali dnevni »bralni treningi«. Poletne počitnice pa prinašajo tudi več priložnosti za crkljanje, tudi s knjigo v roki.

Nina Žnidaršič, specialna pedagoginja, Posvetovalnica za učence in starše